

ศิลปากร

นิตยสารของกรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ

ปีที่ ๓๓ เล่มที่ ๑ มีนาคม-เมษายน ๒๕๓๒ ISBN 0125-0531

THE SILPAKORN JOURNAL

Celebrating 33rd Years of Publication

Vol. 33, No. 1 March-April 1989

English Abstract
A New Feature

ต่างชาติในอดีตของเมืองไทย

- เส้นทางการค้าทางทะเล: การขุดค้นเมืองท่าของโครงการร่วมไทย-อเมริกัน
- มอญในจารึก
- ลูกปัดต่างชาติในแหล่งโบราณคดีไทย
- ชาวโปรตุเกสในสยาม
- ชาวต่างชาติในศิลปกรรมไทย

THE SILK ROAD OF THE SEA AND RECENT EXCAVATION

- MON PRESENCE REFLECTED IN INSCRIPTIONS
- BEADS REFLECTING FOREIGN INFLUENCE
- THE PORTUGUESE IN SIAM
- FOREIGNERS IN THAI ART

สารบัญ

CONTENTS

ลูกปัดต่างชาติในแหล่งโบราณคดีไทย
ธราพงศ์ ศรีสุชาติ

Beads Reflecting Foreign Influence from
Archaeological Sites in Thailand
4 *Tharapong Srisuchat*

20

มอญในจารึกภาษามอญ
ก่อแก้ว วีระประจักษ์

Mon Presence Reflected in Inscriptions
Kongkaew Weeraprajak

คุยกับผู้เชี่ยวชาญ
เบนเนท บรอนสัน และพิสิฐ เจริญวงศ์
เรื่อง งานขุดค้น
แหล่งโบราณคดีเกาะคอเขา และแหลมโพธิ์
และการศึกษาเส้นทางทางการค้าทางทะเล
อมรา ศรีสุชาติ

Talking with the Experts,
Bennet Bronson and Pisit Charoenwongsa:
“The Silk Road of the Sea”
Questions and Answers
about the 1989 Excavations at
Koh Kho Khao and Laem Pho.
34 *Amara Srisuchat*

ชาวต่างชาติในศิลปกรรมไทย
อมรา ศรีสุชาติ

38

Foreigners in Thai Art
Amara Srisuchat

บทบาทของชาวโปรตุเกสในสยาม
พิรักษ์ ชวนะเกรียงไกร

The Role of the Portuguese in Siam
Pirak Chawanakriengkrai

54

ปืนใหญ่ไทยสมัยกรุงศรีอยุธยาที่เนเธอร์แลนด์สร้าง
ศาสตราจารย์นายแพทย์สำราญ วังศพ่าห์

Cast Bronze Cannons Manufactured
by the Dutch
in the Ayutthaya Period.
Prof. Samran Wangspa, M.D.

69

ชุมชนชาวจีนในราชอาณาจักรสยาม (เรื่องแปล)
นันทนา ตันติเวสส

The Chinese Community
in the Kingdom of Siam
translated by Nandana Tantivess

74

การค้นพบเตาเผาเครื่องถ้วยหริภุญไชย
ที่จังหวัดลำพูน

ณัฐภักทร-ภุชชงค์ จันทวิช

Natthapatra-Bhujjong Chandavij

81

การประชุมสหพันธ์สากลแห่งสมาคมห้องสมุด
(IFLA) ครั้งที่ ๕๔ และการประชุมผู้อำนวยการ
หอสมุดแห่งชาติ
ศกรินทร์ วิเศษะพันธุ์

The 54th Conference of the International
Federation of Library Associations
and the Conference of
Directors of National Libraries
Sagarindra Viseshabandhu

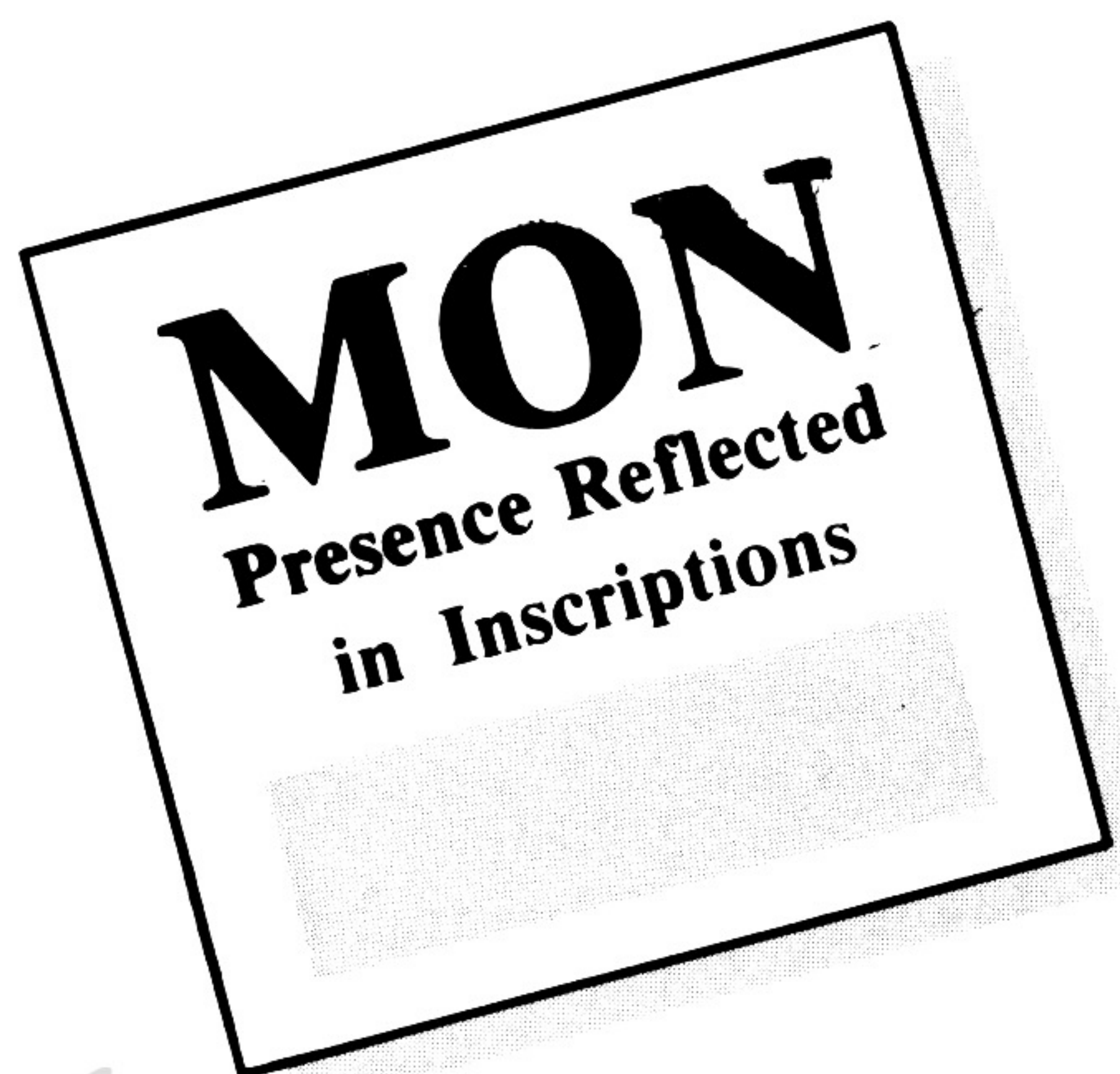
91

อภิชนนทนาการ

จากฝ่ายเผยแพร่และประชาสัมพันธ์

กรมศิลปากร

Ancient Mon inscriptions have been discovered throughout all the regions of Thailand, with the earliest dated back to the 7th c. A.D. Beginning in this period the Mon language was written employing the Pallava script; during the 9th-10th centuries A.D. a change was made to the post-Pallava script. Mons settled in the Northeastern part of Thailand, the center of influence of the more powerful Khmer. Nevertheless, the culture of the Mon minority influenced the Khmer, as is found by the presence of some Mon words in a Khmer inscription c. 8th-9th

century A.D. However, there is no evidence of the use of the Mon language in the Northeast of Thailand after the 12th c. A.D.

As an auspicious Buddhist language, Pali played an important role in Mon inscriptions where the Buddha's laws and Buddhist activities were recorded. Today, as with Thai, modern Mon is quite distinctly different from the ancient language. The Mons, wherever they are, follow Buddhist culture.

ก่องแก้ว วีระประจักษ์

กองหอสมุดแห่งชาติ

เรื่องราวของชนชาติมอญน่าสนใจอย่างยิ่ง มีหลักฐานปรากฏอยู่ในจารึกพบจากที่ต่าง ๆ นับแต่พุทธศตวรรษที่ ๑๒ เป็นต้นมา แสดงให้เห็นว่ามอญเป็นชนชาติโบราณที่มีความเป็นมายิ่งใหญ่ มีอารยธรรมของตนเองรวมไปถึงการรู้จักใช้อักษรและภาษาที่เป็นของมอญโดยเฉพาะด้วย แต่เนื่องจากความเป็นประเทศมอญได้สูญสิ้นไปนานนับร้อย ๆ ปีล่วงมาแล้ว จึงทำให้ชนชาติมอญในปัจจุบันมีสภาพเป็นเพียงชนกลุ่มน้อย อาศัยอยู่ในประเทศต่าง ๆ แถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ ประเทศไทย และประเทศสหภาพพม่า เป็นต้น พร้อมกันนั้นก็ยอมรับวัฒนธรรม และอารยธรรมของชนในชาติที่มอญตั้งหลักแหล่งอยู่ จึงเป็นเหตุให้ชนชาติมอญลดปริมาณลงตามลำดับ

หลักฐานอารยธรรมมอญที่ปรากฏอยู่ในจารึกจะบอกให้ทราบได้ว่า มอญบนผืนแผ่นดินไทยปัจจุบันเริ่มต้นยุคประวัติศาสตร์พร้อม ๆ กับของไทยทีเดียว ที่กล่าวเช่นนี้ก็เพราะได้ปรากฏภาษามอญเป็นครั้งแรกในศิลาจารึกที่ใช้รูปอักษรปัลลวะ พบในบริเวณภาคกลางและภาคใต้ของประเทศไทยที่จังหวัดนครปฐม ราชบุรี ลพบุรี สระบุรี นครสวรรค์ อุทัยธานี และนครศรีธรรมราช

รูปอักษรปัลลวะ เป็นรูปแบบอักษรของประเทศอินเดีย สมัยราชวงศ์ปัลลวะได้แพร่หลายทั่วไปตลอดภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในอาณาบริเวณพื้นที่ซึ่งเป็นที่ตั้งของประเทศกัมพูชา ไทย พม่า อินโดนีเซีย มาเลเซีย บรูไน และลาว เฉพาะประเทศไทย รูปแบบอักษรชนิดนี้ปรากฏครั้งแรกในพุทธศตวรรษที่ ๑๒ เป็นรูปแบบอักษรที่เข้ามาพร้อม ๆ กับการเผยแพร่ศาสนาจากประเทศอินเดีย ทั้งที่เป็นพระพุทธรูป และลัทธิศาสนาพราหมณ์

ในเรื่องของพระพุทธรูปนั้น ได้พบอักษรปัลลวะ จารึกบันทึกหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ทั้ง ๆ ที่เป็นภาษาบาลี และภาษาสันสกฤต และในการเผยแพร่ศาสนานั้น ผู้เผยแพร่ก็น่าจะได้เรียนรู้ภาษาของกลุ่มชนพื้นเมืองเหล่านั้นด้วย การได้พบจารึกอักษรปัลลวะบันทึกเรื่องราวไว้เป็นภาษาเขมรโบราณ และภาษามอญโบราณ ก็น่าจะเป็นเครื่องรับรองได้ว่ากลุ่มชนพื้นเมืองเหล่านั้นมีทั้งกลุ่มชนที่พูดภาษาเขมรโบราณ และภาษามอญโบราณ

จารึกมอญในประเทศไทยเก่าที่สุด ได้แก่ บรรดาจารึกที่ค้นพบอยู่ร่วมกับศิลปกรรมสมัยทวารวดี มีอายุระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๑๑-๑๖ จะเห็นได้ว่าหลักฐานของศิลปกรรมสมัยทวารวดีนั้น มีอยู่กระจัดกระจายเป็นบริเวณกว้างขวางมาก ครอบคลุมพื้นที่เกือบทุกภูมิภาคของประเทศไทย ได้แก่ บริเวณลุ่มน้ำแม่กลอง ลุ่มน้ำท่าจีน ลุ่มน้ำบางปะกง ลุ่มน้ำป่าสัก ลุ่มน้ำมูล ลุ่มน้ำเจ้าพระยา รวมทั้งลุ่มน้ำปิง วัง ยม น่าน และลงไปตลอดภาคใต้ของประเทศอีกด้วย

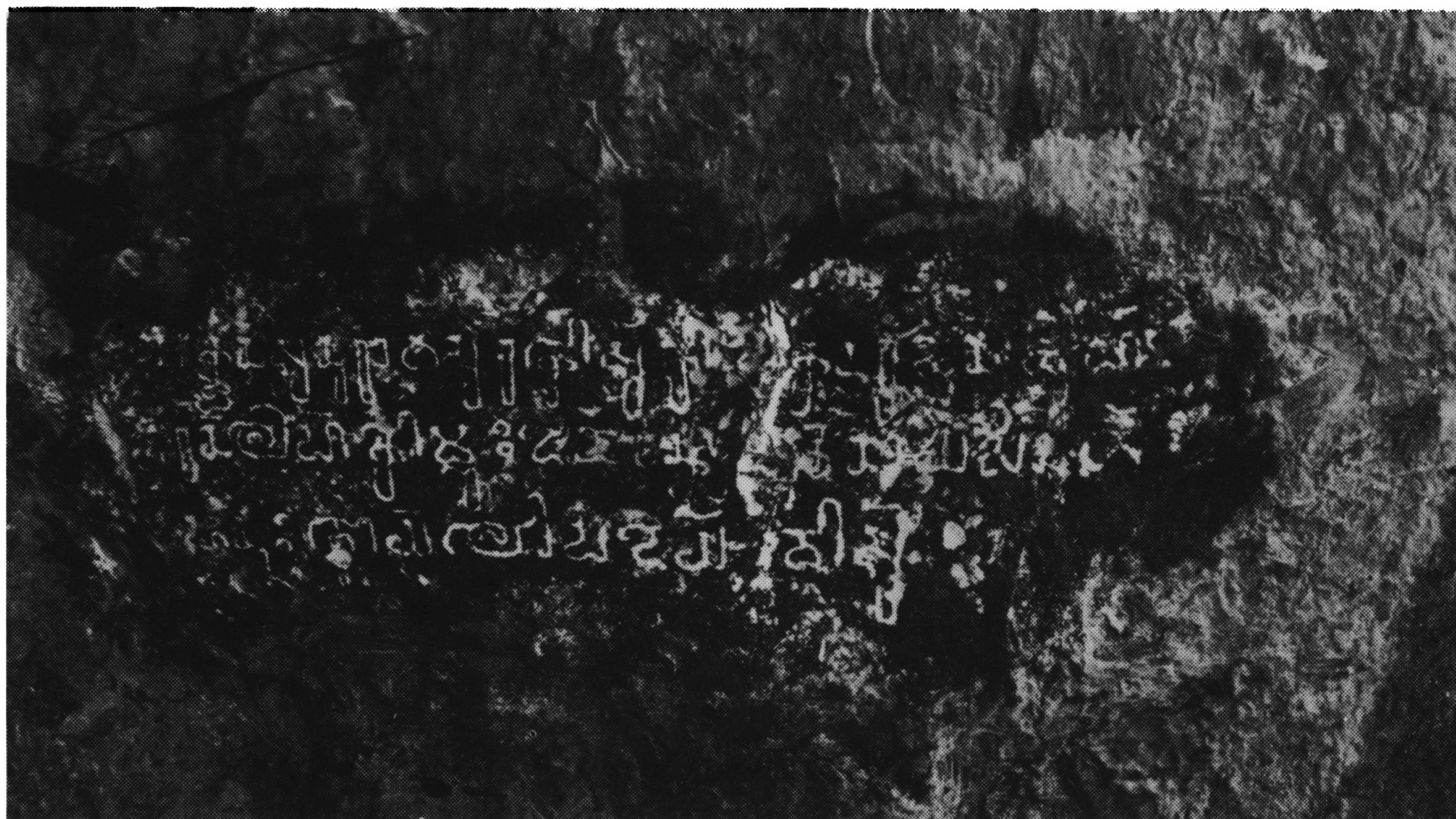
ร่องรอยอารยธรรมมอญโบราณปรากฏอยู่ในกลุ่มจารึกอักษรปัลลวะ ภาษามอญโบราณที่มีอายุร่วมสมัยทวารวดี ในพุทธศตวรรษที่ ๑๒ ได้แก่ จารึกวัดโพธิ์ร้าง จังหวัดนครปฐม จารึกฐานพระพุทธรูปยืนวัดข่อย จังหวัดลพบุรี จารึกวัดมหาธาตุเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช จารึกถ้ำนารายณ์ จังหวัดสระบุรี จารึกเมืองบึงคอกช้าง จังหวัดอุทัยธานี และในพุทธศตวรรษที่ ๑๔-๑๕ ก็ได้พบจารึกใช้รูปอักษรหลังปัลลวะ ภาษามอญโบราณ ได้แก่ จารึกเสาแปดเหลี่ยม จังหวัดลพบุรี จารึกใบเสมาวัดโนนศิลา จังหวัดขอนแก่น จารึกหลังพระพิมพ์ดินเผาขนาดุน จังหวัดมหาสารคาม จารึกหลังพระพิมพ์ดินเผาเมืองฟ้าแดดสูงยาง และจารึกวัดโพธิ์ชัยเสมาราม จังหวัดกาฬสินธุ์ และจารึกสถูปดินเผาเมืองทัพชุมพล จังหวัดนครสวรรค์ จะเห็นได้ว่าจารึกที่กล่าวข้างต้นได้พบทั้งในภาคกลาง ภาคใต้ และภาคอีสานของประเทศไทย ซึ่งจารึกไว้ด้วยเรื่องในพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น และนั่นย่อมหมายความว่าชนชาติมอญได้ยอมรับนับถือพระพุทธศาสนามาแล้วตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๑๒ อีกทั้งยังนิยมสร้างปูชนียสถาน และปูชนียวัตถุ มีพระอาราม พระพุทธรูป เจดีย์ โบสถ์ วิหาร และเสนาหส์ เป็นต้น

ความนิยมของมอญในการสร้างเสนาหส์ในวัดนั้น เห็นได้ว่าเป็นคติของมอญโดยเฉพาะดังปรากฏหลักฐานในจารึกวัดโพธิ์ร้าง จังหวัดนครปฐม ซึ่งจารึกไว้ว่า “บริเวณอารามที่มีเนื้อที่ดิน จำนวน ๑๗๐ มีแนวต้นมะพร้าวเป็นเครื่องหมายเขตของอาราม พร้อมด้วยเสนาหส์ ๑ ต้น ภาชนะอาบเงิน พระพุทธรูป และวิหาร ได้เกิดขึ้นจากการกระทำของไต้ง (คนทรงเจ้า) ทั้งสอง” ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าเสนาหส์ เป็นเครื่องหมาย หรือสัญลักษณ์ของวัดมอญในพระพุทธศาสนา และคติการสร้างเสนาหส์

ก็ยังคงมีอยู่สืบต่อมาจนทุกวันนี้ นอกจากนั้นในจารึกวัดโพธิ์ร้าง ยังมีหลักฐานที่สะท้อนให้เห็นสภาพความเป็นอยู่ของชนชาติมอญในสมัยพุทธศตวรรษที่ ๑๒ นั้นอีกอย่างหนึ่ง นั่นคือหลักฐานเกี่ยวกับคนทรง จะเห็นได้ว่า ชนชาติมอญในยุคนั้น แม้จะยอมรับนับถือพระพุทธศาสนาแล้วก็ยังคงมีความเชื่อในเรื่องของภูติ ผี ปีศาจ มีการทรงเจ้าเข้าผี คติความเชื่อเช่นนี้เป็นคติดั้งเดิมประจำกลุ่มชนชาติมอญ และได้ให้ความเชื่อถือควบคู่กันไปกับพระพุทธศาสนาตลอดมาอีกด้วย

กลุ่มชนชาติมอญโบราณในภูมิภาคต่าง ๆ น่าจะได้พำนักอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนที่มีความเจริญระดับหนึ่ง โดยอยู่ร่วมกันเป็นหมู่บ้าน หรือเมือง มีการสร้างอาณาเขตล้อมรอบพื้นที่ เพื่อการดำรงชีวิตอยู่ และเพื่อป้องกันการรุกรานจากศัตรู มีขนบธรรมเนียมประเพณี รวมทั้งศิลปะและวัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ดังเนื้อความที่ปรากฏในจารึกวัดมหาธาตุเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช และจารึกถ้ำนารายณ์ จังหวัดสระบุรี ดังนี้.— “รูปจำลอง พ่อมายาแห่งหัวเมืองชั้นนอก ผู้งามสว่างประดุจถ่านไฟที่กำลังลุกโชน” และ “กุนทรีชนผู้ตั้งอาณาจักรอนูราชปุระ ได้มอบให้พ่อลุงสินายระ เป็นตัวแทนพร้อมกับชาวเมือง (อนูราชปุระ) ร่วมกันจัดพิธีขบรวง พ่ออนรำ (เพื่อเป็นการเฉลิมฉลองปูชนียวัตถุ) ที่ประดิษฐานไว้แล้วในสถานที่นี้”

จารึกทั้ง ๒ หลักข้างต้นนี้ แม้จะได้พบในภูมิภาคห่างไกลกันคือ ภาคใต้และภาคกลาง แต่ก็เป็นหลักฐานรับรองเกี่ยวกับระบบการปกครองของชนชาติมอญโบราณ ซึ่งน่าจะมีสภาพเป็นบ้านเล็กเมืองน้อย ตั้งอยู่ร่วมกับกลุ่มชนที่ใช้ภาษาต่าง ๆ

จารึกมอญ อักษรปัลลวะ บนผนังถ้ำนารายณ์ ต.เขาวง อ.พระพุทธบาท จ.สระบุรี The Mon inscription employing the Pallava script at Narayana Cave, Khao Wong Village, Phrabuddhabat District, Saraburi Province, dated 7th c. A.D.

มีทั้งกลุ่มที่ใช้ภาษาเดียวกันและภาษาต่างกัน คือ ภาษาสันสกฤต ภาษาทมิฬ และภาษามอญ

สังเกตได้ว่ารูปแบบวิธีการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาของกลุ่มชนชาติมอญโบราณนั้น นอกจากจะสร้างถาวรวัตถุไว้กับพระอารามแล้ว ยังนิยมถวายเครื่องไทยทาน ปฏิบัติพระสงฆ์ และทำนุบำรุงศาสนาด้วยประการต่างๆ มีการอุทิศผลบุญที่ได้กระทำแล้วให้แก่บุคคลอื่นด้วย ดังเช่น จารึกหลังพระพิมพ์ดินเผาเมืองฟ้าแดดสูงยาง จังหวัดกาฬสินธุ์ พุทธศตวรรษที่ ๑๔ มีเนื้อความว่า “พระพุทธรูป (พิมพ์ดินเผา) นี้ (ได้สร้างขึ้นเพื่อ) ท่านปิณณะ อุปัชฌายาจารย์ผู้มีคุณ (อัน) เลื่องลือไปไกล” เป็นต้น

การนับถือพระพุทธศาสนาของมอญได้มีสืบต่อมาจนถึงพุทธศตวรรษที่ ๑๗ ได้พบกลุ่มศิลาจารึกอักษรมอญโบราณ ภาษามอญโบราณ ๗ หลัก

ในจังหวัดลำพูน อันเป็นบริเวณซึ่งเคยเป็นที่ตั้งอาณาจักรหริภุญชัย ทำให้ทราบว่า กลุ่มชนโบราณในจังหวัดลำพูน นับถือพระพุทธศาสนา ตั้งบ้านเมืองเป็นอิสระ มีพระมหากษัตริย์เป็นผู้ปกครอง ในขณะนั้นทรงพระนามตามที่พบในศิลาจารึกว่า พระเจ้าสวาวาสิตธิ แต่ตำนานทางล้านนาเรียกพระนามของพระองค์ว่า พระเจ้าสรพพิทธิ พระนามสวาวาสิตธิ พบในศิลาจารึกอักษรมอญโบราณ ภาษามอญโบราณ ขนาดใหญ่ ๒ หลัก ยืนยันว่าพระองค์และพระประยูรวงศ์ทรงเลื่อมใสในพระบวรพุทธศาสนา ทรงกระทำบุญกุศลต่างๆ เป็นอันมาก เช่น สร้างพระเจดีย์ พระพุทธรูป พระวิหาร และพระอุโบสถ เป็นต้น นอกจากจะทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาด้วยประการต่างๆ แล้ว ยังได้เสด็จออกทรงผนวชเป็นพระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนา

1

2

3

- 1 จารึกภาษามอญหลังพระพิมพ์ดินเผาเมืองฟ้าแดดสงยาง ๑
จ.กาฬสินธุ์ พุทธศตวรรษที่ ๑๔

The Mon inscription on the back of the votive tablet found at the ancient city Fa-Daed Sung Yang, Kalasin Province, c.9th-10th c. A.D.

- 2 จารึกมอญด้านแรกพบที่วัดกู่กุด จ.ลำพูน พุทธศตวรรษที่ ๑๗
The first side of the Mon inscription found at Wat Ku Kut, Lamphun Province, 12th c.A.D.

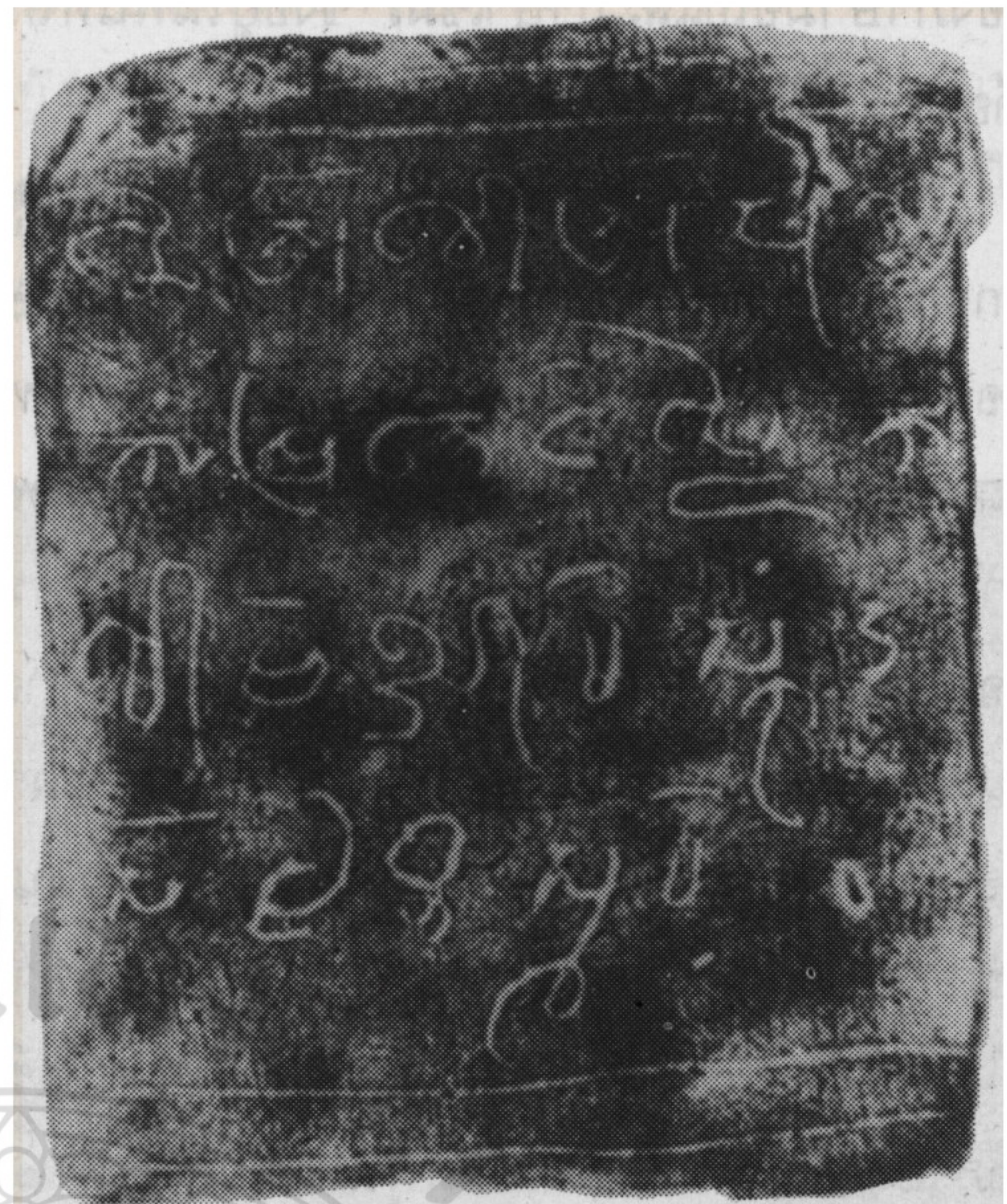
- 3 อีกด้านหนึ่งของจารึกมอญพบที่วัดกู่กุด จ.ลำพูน พุทธศตวรรษที่ ๑๗

Another side of the Mon inscription found at Wat Ku Kut, Lamphun Province, 12th c.A.D.

อีกด้วย ความนี้แสดงให้เห็นขัตติยราชประเพณี การทรงผนวชของกษัตริย์ในคติพระพุทธศาสนา ฝ่ายเถรวาท เช่นเดียวกับพระเจ้าอโศกมหาราช แห่ง ประเทศอินเดีย และพระเจ้าสววาธิสัทธิแห่งอาณาจักรทมิฬ ก็น่าจะได้เป็นกษัตริย์พระองค์แรก บนผืนแผ่นดินไทยที่ได้เสด็จออกทรงผนวช ตามคติ การทรงผนวชชั่วคราว ของคติพระพุทธศาสนาหินยาน อย่างเถรวาท

กลุ่มชนชาติมอญโบราณที่นับถือพระพุทธ ศาสนา นอกจากจะใช้ภาษามอญโบราณจารึก บันทึกรเรื่องราวต่าง ๆ ลงบนแผ่นศิลาแล้ว ยังใช้ ภาษาบาลีปะปนอยู่ในจารึกภาษามอญโบราณ เหล่านั้นด้วย เช่น ปรากฏคำ อนุราธปุระในจารึก ถ้ำนารายณ์ จังหวัดสระบุรี และในศิลาจารึกพระเจ้า สววาธิสัทธิ (วัดดอนแก้ว) ขึ้นต้นความในจารึกด้วย ภาษาบาลี ๖ บรรทัด ต่อจากนั้นจึงเป็นภาษา มอญ ลักษณะเช่นนี้ก็เช่นเดียวกันกับกลุ่มชนคนไทย ในสมัยโบราณที่นับถือพระพุทธศาสนาอย่างลังกา วงศ์ ซึ่งใช้ภาษาบาลี จดจารจารึกคำสั่งสอนทาง พระพุทธศาสนา หรือพระไตรปิฎก เมื่อยกพระบาลี ขึ้นตั้งต้นไว้แล้ว จึงแปล หรืออธิบายความ จาก พระบาลีนั้นเป็นภาษาไทย อาศัยความเข้าใจดังกล่าว เห็นได้ว่าชนชาติมอญโบราณที่จังหวัดลำพูน คง จะให้ความเคารพยกย่องภาษาบาลี เป็นภาษาสำคัญ ทางพระพุทธศาสนาอย่างเถรวาท ดังนั้นเมื่อมีภาษา บาลีขึ้นต้นอยู่ในแผ่นศิลาจารึกด้านใด ด้านนั้น ก็ควรเป็นด้านแรก ซึ่งเริ่มต้นเรื่องในจารึกนั้น

นอกจากนั้นยังได้พบคำ “กมรเตง” ในจารึก หลังพระพิมพ์ดินเผา نادูน จังหวัดมหาสารคาม พุทธศตวรรษที่ ๑๔ มีใจความดังนี้ “บุญอันนี้ใน พระ (กมรเตง) กอมระตาญง พร้อมไปด้วยพระสหาย ผู้เป็นสามัญชนได้ร่วมกันสร้างไว้” คำ กมรเตงนี้

จารึกมอญ (ภาษามอญ อักษรหลังปัลลวะ) ด้านหลังพระ พิมพ์ดินเผา พบที่ ต. نادูน อ. نادูน จ. มหาสารคาม พุทธ ศตวรรษที่ ๑๔

The Mon inscription (Mon language using the post-Pallava script) on the back of the votive tablet found at Nadun Village, Nadun District, Mahasarakham Province, dated 9th-10th c. A.D.

ถ้าเป็นภาษาเขมร ก็เป็นคำที่ใช้ประกอบพระนาม ของกษัตริย์ เจ้าเมือง หรือพระราชวงศ์ แต่ถ้าเป็น ภาษามอญ จะออกเสียงตามศัพท์ในภาษามอญว่า กอมระตาญง แปลว่า ครั้ง, สมัย หรือใช้เป็นชื่อ เฉพาะก็ได้ และน่าสังเกตว่า ในจารึกหินขอน จังหวัดนครราชสีมา พุทธศตวรรษที่ ๑๓-๑๔ ด้าน ที่ ๒ บรรทัด ๑๑ และด้านที่ ๓ บรรทัด ๑๓ มี คำ กุยาญ และ มาญ ซึ่งเป็นคำในภาษามอญ กุยาญ แปลว่า พระผู้เป็นเจ้า และ มาญ เป็นคำนาม คำมอญในจารึกหินขอนนี้อยู่ปะปนกับภาษาเขมร และภาษาสันสกฤต สิ่งนี้ย่อมแสดงให้เห็นถึงอิทธิพล

ภาษามอญโบราณที่ใช้ในจารึกย่อมจะต้องแตกต่างไปจากภาษามอญในปัจจุบันอย่างแน่นอน ความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงของภาษามอญนี้ มิได้เกิดขึ้นเฉพาะรูปแบบอักษรเท่านั้น แต่รวมไปถึงรูปแบบของอักขรวิธีมอญด้วย ถึงแม้ว่าจำนวนจารึกมอญ

ที่ได้พบแล้วในปัจจุบันจะมีจำนวนไม่มากนัก แต่ก็ยังสามารถนำมาศึกษาเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างดังกล่าวข้างต้นได้ ดังตัวอย่างคำศัพท์ในตารางต่อไปนี้

ชื่อจารึก	คำจารึก	คำปัจจุบัน	คำแปล
จารึกถ้ำนารายณ์	ຂາຕ໊ (ทาง)	ເຂດ (ทาง)	เมือง
	ເຫ (เลา)	ເລາວ (เลาว์)	เอาไว
จารึกวัดโพธิ์ร้าง	ສຸເລ໊ສຸ (อโวธ)	8 (หฺวะ)	นี้
จารึกเสาแปดเหลี่ยม	ເຈ໊ (โวธ)		
จารึกใบเสมาวัดโนนศิลา	ເ໊໊ (โวธ)		
จารึกแม่หินบดเวียงมะโน	ເຫ (โวธ)		
จารึกวิหารโพธิ์ลังกา	ກູ (กวะ)	ກູກ (กวก)	แขวน

คำจารึกในตารางที่ยกตัวอย่างมานี้ แสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบอักษรและอักขรวิธีของภาษามอญ ตามแนวทางวิวัฒนาการที่เด่นชัดมาก เช่น คำ อโวธ ในจารึกวัดโพธิ์ร้าง พุทธศตวรรษที่ ๑๒ นั้น เมื่อมาถึงพุทธศตวรรษที่ ๑๔ ในจารึกเสาแปดเหลี่ยม ได้เปลี่ยนแปลงไปเป็น

โวธ คือ ไม่มี อ นำหน้า และคำนี้ในปัจจุบันใช้ หฺวะ เป็นต้น ทั้งหมดนี้เป็นตัวอย่างการคลี่คลายลักษณะการเขียนอักษรมอญ ที่เป็นแบบฉบับของตัวเอง ซึ่งรวมไปถึงรูปแบบอักษรดังปรากฏในตารางแบบอักษรที่คัดมาจากจารึก โดยจัดเรียงไว้ตามลำดับสมัยแล้ว

แบบอักษรหลังปิดฉวและขอมโบราณพุทธศตวรรษที่ ๑๔-๑๕

รูปสระ	๑	๒	๓	๔	รูปสระ	๑	๒	๓	๔
อ			𑀓	𑀓	ะ		- 𑀓	- 𑀓	- 𑀓
อา			𑀓𑀣		- 𑀓	-	𑀓- 𑀓- 𑀓- 𑀓	- 𑀓	- 𑀓
อิ		𑀓	𑀓		ิ	𑀓	𑀓	𑀓	𑀓
อี			𑀓		ิ	𑀓	𑀓 𑀓	𑀓	
อุ			𑀓		ุ	𑀓	𑀓	𑀓 𑀓	𑀓
อู					ุ		𑀓		
เอ		𑀓	𑀓		- 𑀓	- 𑀓	- 𑀓	- 𑀓	- 𑀓
เเอ		𑀓			- 𑀓		𑀓- 𑀓		𑀓- 𑀓
โเอ					- 𑀓		𑀓- 𑀓	𑀓- 𑀓	𑀓- 𑀓
เฮ					- 𑀓		𑀓	𑀓	
อำ					ิ		𑀓	𑀓	𑀓
					ุ		𑀓	𑀓 𑀓	𑀓

- ๑ จารึกเนินสระบัว จังหวัดปราจีนบุรี พ.ศ. ๑๓๐๕
- ๒ จารึกวัดเสมาเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช พ.ศ. ๑๓๑๘
- ๓ จารึกเสาแปดเหลี่ยม จังหวัดลพบุรี พุทธศตวรรษที่ ๑๔
- ๔ จารึกบ่ออีกา จังหวัดนครราชสีมา พ.ศ. ๑๔๑๑

แบบอักษรหลังปัลลวะและขอมโบราณ พุทธศตวรรษที่ ๑๔-๑๕

รูปพยัญชนะ	๑	๒	๓	๔	รูปพยัญชนะ	๑	๒	๓	๔
ก	က	က	က	က	ท	𑀓	𑀓	𑀓	𑀓
ข	ခ	ခ	ခ	ခ	ธ	𑀔	𑀔	𑀔	𑀔
ค		က	က	က	น	𑀕	𑀕	𑀕	𑀕
ฆ		𑀖	𑀖	𑀖	ป	𑀗	𑀗	𑀗	𑀗
ง		𑀘	𑀘	𑀘	ผ	𑀙	𑀙		
จ	𑀚	𑀚	𑀚	𑀚	พ	𑀛	𑀛	𑀛	𑀛
ฉ		𑀜			ภ	𑀝	𑀝		
ช	𑀞	𑀞	𑀞	𑀞	ม	𑀟	𑀟	𑀟	𑀟
ฌ			𑀠		ย	𑀡	𑀡	𑀡	𑀡
ญ		𑀢	𑀢	𑀢	ร	𑀣	𑀣	𑀣	𑀣
ฎ		𑀤		𑀤	ล	𑀥	𑀥	𑀥	𑀥
ฏ			𑀦	𑀦	ว	𑀧	𑀧	𑀧	𑀧
ท			𑀨	𑀨	ศ	𑀩	𑀩	𑀩	𑀩
ฒ		𑀪			ษ	𑀫	𑀫		
ณ	𑀬	𑀬	𑀬	𑀬	ส	𑀭	𑀭	𑀭	𑀭
ด	𑀮	𑀮	𑀮	𑀮	ห	𑀯			𑀯
ณ		𑀱	𑀱	𑀱	อ		𑀲	𑀲	𑀲

๑ จารึกเนินสระบัว จังหวัดปราจีนบุรี พ.ศ. ๑๓๐๔

๒ จารึกวัดเสมาเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช พ.ศ. ๑๓๑๘

๓ จารึกเสาแปดเหลี่ยม จังหวัดลพบุรี พุทธศตวรรษที่ ๑๔

๔ จารึกป้ออีกา จังหวัดนครราชสีมา พ.ศ. ๑๔๑๑

แบบอักษรมอญ พุทธศตวรรษที่ ๑๗-ปัจจุบัน

รูปสระ	๑	๒	๓	๔	รูปสระ	๑	๒	๓	๔
อ	ᨠ	ᨡ	ᨢ	ᨣ	ᨤ	ᨥ	ᨦ		ᨧ
อา		ᨢᨠ		ᨢᨡ	ᨥ	ᨦ-	ᨦ-	ᨦ-	ᨧ-
อิ		ᨢᨡ		ᨢᨢ	ᨦ				ᨧ
อี				ᨢᨢᨠ	ᨦ	ᨦ-)	ᨦ-)		ᨧ-)
อุ				ᨢᨣ	ᨦ			,	ᨧ
อู				ᨢᨣ	ᨦ	ᨦ	ᨦ		ᨧ
เอ	ᨡ	ᨢ		ᨢᨣ	ᨦ	ᨦ	ᨦ		ᨧ
อัว				ᨢᨣ	ตัวเลข				
เอา				ᨢᨣ	๑		๑		๑
อาว				ᨢᨣ	๒		๒		๒
อ๋				ᨢᨣ	๓		๓		๓
อะ				ᨢᨣ	๔		๔		๔
า	ᨡ	ᨢ	ᨣ	ᨣ	๕		๕		๕
๒	ᨡ	ᨢ	ᨣ	ᨣ	๖		๖		๖
๓	ᨡ	ᨢ	ᨣ	ᨣ	๗		๗		๗
๔	ᨡ	ᨢ	ᨣ	ᨣ	๘		๘		๘

๑ จารึกวัดกู่กุด (วัดจามเทวี) จังหวัดลำพูน พุทธศตวรรษที่ ๑๗

๒ จารึกลานทองแดง พ.ศ. ๒๐๔๘

๓ จารึกฐานพระพุทธรูปวัดชัยพระเกียรติ พ.ศ. ๒๑๐๘

๔ อักษรมอญปัจจุบัน

แบบอักษรมอญ พุทธศตวรรษที่ ๑๗-ปัจจุบัน

รูปพยัญชนะ	๑	๒	๓	๔	รูปพยัญชนะ	๑	๒	๓	๔
ก	𑀓	𑀓	𑀓	𑀓	ท	𑀓	𑀓	𑀓	𑀓
ข	𑀔	𑀔	𑀔	𑀔	ธ	𑀔	𑀔		𑀔
ค	𑀕	𑀕	𑀕	𑀕	น	𑀕	𑀕	𑀕	𑀕
ฌ	𑀖	𑀖		𑀖	ป	𑀖	𑀖	𑀖	𑀖
ง	𑀗	𑀗	𑀗	𑀗	ผ		𑀗		𑀗
จ	𑀘	𑀘		𑀘	พ	𑀘	𑀘	𑀘	𑀘
ฉ		𑀙	𑀙	𑀙	ภ	𑀙	𑀙	𑀙	𑀙
ช	𑀚	𑀚	𑀚	𑀚	ม	𑀚	𑀚	𑀚	𑀚
ฌ				𑀛	ย	𑀛	𑀛		𑀛
ญ	𑀜	𑀜		𑀜	ร	𑀜	𑀜	𑀜	𑀜
ฎ	𑀝			𑀝	ล	𑀝	𑀝	𑀝	𑀝
เ				𑀞	ว	𑀞	𑀞	𑀞	𑀞
ท	𑀟	𑀟		𑀟	ศ	𑀟	𑀟	𑀟	𑀟
ฒ				𑀠	ห	𑀠	𑀠	𑀠	𑀠
ณ	𑀡	𑀡		𑀡	พ				𑀡
ด	𑀢	𑀢	𑀢	𑀢	อ	𑀢			𑀢
ถ	𑀣	𑀣		𑀣	บ	𑀣	𑀣		𑀣
					เบาะ		𑀤		𑀤

- ๑ จารึกวัดกู่กุด (วัดจามเทวี) จังหวัดลำพูน พุทธศตวรรษที่ ๑๗
๒ จารึกลานทองแดง พ.ศ. ๒๐๔๘
๓ จารึกฐานพระพุทธรูปวัดชัยพระเกียรติ พ.ศ. ๒๑๐๘
๔ อักษรมอญปัจจุบัน